

PRVÁ KAPITOLA

Vranov nad Topľou
Marec 1942

„Prosím, povedzte mi, že všetko bude v poriadku, tak veľmi sa bojím.“

Chaya sa trasie, keď lekár vyšetruje jej sedemnásťročnú dcéru. Magda už niekoľko dní bojuje s horúčkou.

„Áno, pani Mellerová, Magda bude v poriadku,“ upokojuje ju doktor Kisely.

V malej izbe sú dve postele: na jednej z nich spáva Chaya s najmladšou dcérou Livi, na druhej spí Magda so staršou sestrou Cibi, keď je doma. Jednu stenu zaberá veľká skriňa, zaprataná osobnými drobnými vecami štyroch žien v dome. Čestné miesto zaberá rozprašovač na parfumy z brúseného skla so smaragdovo zeleným knôtikom a strapcom, vedľa je zrnitá fotografia: na jednoduchej stoličke sedí pekný muž, na jednom kolene má batola, na druhom staršie dievča. Ďalšie dievča, ešte staršie, stojí po jeho ľavici. Po jeho pravici stojí matka dievčatka, jej ruka spočíva na manželovom pleci. Matka a dcéry majú na sebe biele čipkové šaty a spolu tvoria dokonalý obraz. Rodina, akou boli.

Menachem Meller zomrel na operačnom stole. Guľku sa nakoniec podarilo odstrániť, ale stratil veľa krvi na to, aby prežil. Chaya zostala vdova a dievčatá bez otca. Jicchak, Chayin otec a starý otec dievčat, sa presťahoval do ich malého domu, aby im pomohol. Chayin brat Ivan býva v dome vzadu cez záhradu.

Napriek tomu, ako sa Chaya cíti, nie je sama.

V spálni sú zatahnuté ťažké závesy, ktoré Magde v horúčke odopierajú jasné jarné slnko, čo teraz vykukuje ponad záves.

„Môžeme sa porozprávať vo vedľajšej izbe?“ Doktor Kisely chytí Chayu za ruku.

Livi sedí so skríženými nohami na druhej posteli a sleduje, ako Chaya kladie ďalší mokrý uterák na Magdino čelo.

„Zostaneš so sestrou?“ opýta sa matka a Livi prikývne.

Keď dospelí odídu z izby, Livi podíde k posteli svojej sestry, ľahne si vedľa nej a utiera pot z Magdinej tváre suchým flanelom.

„Budeš v poriadku, Magda. Nedovolím, aby sa ti niečo stalo.“

Magda sa nasilu usmeje. „To je moja úloha. Ja som staršia sestra, ja sa musím starať o teba.“

„Tak sa uzdrav.“

Chaya a doktor Kisely prejdú pár krokov z izby do hlavnej miestnosti v malom domčeku. Vchodové dvere sa otvárajú priamo do tohto útulného obývacieho priestoru s malou kuchynkou v zadnej časti.

Starý otec Jicchak si umýva ruky v umývadle. Zo záhrady sa za ním tiahne stopa drevených hoblín a ďalšie ležia na vyblednutej modrej plsti, ktorá pokrýva podlahu. Prekvapene sa obráti a na podlahu vyšplechne vodu.

„Čo sa deje?“ spýta sa.

„Jicchak, som rád, že ste tu, podťe si k nám sadnúť.“

Chaya sa rýchlo otočí k mladému lekárovi, v očiach má strach.

Doktor Kisely sa usmeje a vedie ju ku kuchynskej stoličke, ťahá ďalšiu od malého stola, aby si mohol sadnúť aj Jicchak.

„Je jej veľmi zle?“ spýta sa Jicchak.

„Bude v poriadku. Je to len horúčka, nič, z čoho by sa zdravé mladé dievča nemohlo zotaviť.“

„Tak o čo ide?“ Chaya mávne vo vzduchu rukou.

Doktor Kiselý odtiahne ďalšiu stoličku a sadne si. „Nechcem, aby ste sa zľakli toho, čo sa vám chystám povedať.“

Chaya prikývne, teraz už zúfalo túži, aby jej čo najskôr povedal, čo musí. Za tie roky, ktoré uplynuli od vypuknutia vojny, sa zmenila: jej kedysi hladké čelo pretínajú vrásky a je taká chudá, že šaty na nej visia ako na vešiaku.

„Čo sa deje, človeče?“ dožaduje sa Jicchak. Zostarol, ako nesie zodpovednosť za svoju dcéru a vnúčatá, nemá čas na taľafatky.

„Chcem Magdu prijať do nemocnice...“

„Čože? Veď ste práve povedali, že sa uzdraví!“ vybuchne Chaya. Vstane a chytí sa stola, aby sa oň oprela.

Doktor Kiselý zdvihne ruku, aby ju upokojil. „Nie je to preto, že je chorá. Je tu iný dôvod, prečo ju chcem prijať, a ak si ma vypočujete, vysvetlím vám ho.“

„O čom to, preboha, hovoríte?“ povie Jicchak. „Len to povedzte.“

„Pani Mellerová, Jicchak, nesú sa hrozné chýry. Hovoria o mladých Židoch, dievčatách a chlapcoch, ktorých odvážajú zo Slovenska na prácu pre Nemcov. Ak bude Magda v nemocnici, bude v bezpečí, a ja sľubujem, že nedovolím, aby sa jej niečo stalo.“

Chaya sa zrúti na stoličku a rukami si zakryje tvár. Toto je oveľa horšie ako horúčka.

Jicchak ju roztržito tľapká po chrbte, ale snaží sa sústrediť. Chce si vypočuť všetko, čo mu môže lekár povedať.

„Čo ešte?“ spýta sa, pozrie doktorovi do očí, akoby naliehal, aby bol úprimný.

„Ako som povedal, sú to fámy a klebety, ale pre Židov to nevedí nič dobré. Ak prídu po vaše deti, je to začiatok konca. A práca pre nacistov? Nemáme potuchy, čo to znamená.“

„Čo môžeme urobiť?“ opýta sa Jicchak. „Už sme stratili všetko – právo pracovať, živiť naše rodiny... Čo nám ešte môžu vziať?“

„Ak sa to, čo som počul, zakladá na pravde, chcú vaše deti.“

Chaya sa posadí vzpriamenejšie. Tvár má červenú, ale neplače. „A Livi? Kto bude chrániť Livi?“

„Myslím, že idú po šestnásťročných a starších. Livi má štrnásť, však?“

„Má pätnásť.“

„Stále je to dieťa,“ doktor Kisely sa usmeje. „Myslím, že Livi bude v poriadku.“

„A ako dlho zostane Magda v nemocnici?“ spýta sa Chaya. Obráti sa k otcovi. „Nebude chcieť ísť, nebude chcieť opustiť Livi. Pamätáš sa, otec, keď Cibi odišla, prinútila Magdu sľúbiť, že sa postará o ich malú sestru.“

Jicchak pohladká Chayu po ruke. „Ak ju máme zachrániť, musí ísť, či chce, alebo nie.“

„Myslím, že postačí pár dní, možno týždeň. Ak sú chýry pravdivé, chvíľu počkáme a potom ju privediem domov. A kde je Cibi?“

„Odišla na *hachšaru*. Chaya ani nevie, čo si myslí o tomto výcvikovom programe, ktorý má naučiť mladých ľudí ako Cibi zručnostiam potrebným na nový život v Palestíne, ďaleko od Slovenska a vojny zúriacej v Európe.“

„Stále sa učia obrábať pôdu?“ zažartuje lekár, ale Chaya ani Jicchak sa neusmievajú.

„Ak má emigrovať, tak to bude potrebovať, keď tam príde – je tam veľa úrodnej pôdy, ktorá čaká na obrobenie,“ prehovorí Jicchak.

Chaya však mlčí, stratená vo svojich myšlienkach. Jedno dieťa v nemocnici, ďalšie ešte malé na to, aby uniklo z pazúrov nacistov. A tretie, Cibi, jej najstaršie dieťa, ktoré je teraz súčasťou sionistického mládežníckeho hnutia inšpirovaného poslaním vytvoriť židovskú vlasť, nech už to bude kedykoľvek.

Všetkým už svitlo, že potrebujú zaslúbenú zem práve teraz, a čím skôr, tým lepšie. Ale Chaya dúfa, že tri jej deti budú zatial v bezpečí.

DRUHÁ KAPITOLA

Zalesnená oblasť pri Vranove nad Topľou Marec 1942

Cibi sa prikrčí, keď jej okolo hlavy preletí kus chleba. Zamračí sa na mladíka, ktorý ho hodil, ale žiara v jej očiach hovorí niečo iné.

Cibi neváhala, keď sa dozvedela o tomto programe, a dychtivo reagovala na túžbu začať nový život v novej krajine. Na čistinke uprostred lesa, ďaleko od zvedavých očí, postavili chatrče na spanie, spoločnú miestnosť a kuchyňu. Teraz sa tu dvadsať tínedžerov učí, ako byť sebestační, žiť a pracovať spoločne v malej komunite. Pripravujú sa na nový život v zaslúbenej krajine.

Osobou zodpovednou za túto šancu je strýko jedného chlapca, ktorý tiež absoljuje výcvik. Hoci konvertoval z judaizmu na kresťanstvo, Jozef stále súcíť s osudom Židov na Slovensku, napriek zmene viery. Ako zámožný muž získal pozemok v lese na okraji mesta, bezpečný priestor pre chlapcov a dievčatá, ktorí sa tu zhromaždili. Jozef má jedno pravidlo: každý piatok ráno pred sabbatom sa musia všetci vrátiť domov, a sem prichádzajú až v nedeľu.

V kuchyni si Jozef povzdychne, keď sleduje, ako Josi hádže kôrku chleba do Cibi. Cestovné doklady už majú pre túto sku-

pinu pripravené – odchádzajú o dva týždne. Jeho výcvikový tábor funguje: do Palestíny už odišlo osem skupín – no predsa sa tu títo ohadzujú chlebom.

„Ak nás nezabije palestínske teplo, zabije nás tvoje jedlo, Cibi Mellerová!“ kričí na ňu útočník. „Možno by si mala zostať pri pestovaní plodín.“

Cibi pristúpi k mladému mužovi a ovinie mu ruku okolo krku. „Stále do mňa niečo hádžeš, takže sa nedožijješ Palestíny,“ povie mu a trochu ho stisne.

„Stačilo!“ vyhlási Jozef. „Skončite a choďte von. Cvičenie sa začína o päť minút.“ Odmlčí sa. „Cibi, potrebuješ tráviť viac času v kuchyni, aby si sa naučila piecť chlieb?“

Cibi pustí Josiho a postaví sa do pozoru. „Nie, pane, nevidím, že by som sa zlepšila, bez ohľadu na to, koľko času trávim v kuchyni.“

Ako hovorí, asi dvadsať stoličiek škriabe drevenú podlahu v provizórnej jedálni, ako sa mladí židovskí chlapci a dievčatá ponáhľajú, aby dojedli. Chcú už byť vonku a začať opäť trénovať.

Vytvoria neusporiadané rady a stoja v pozore, keď sa blíži ich učiteľ Jozef. Ten priam žiari. Je hrdý na svojich odvážnych nováčikov, ktorí sú ochotní vydať sa na nebezpečnú cestu a opustiť rodiny, domovinu, v ktorej zúri vojna a nacisti. Je starší a múdry, nevidí budúcnosť Židov na Slovensku a vytvoril *hachšaru*. Domnieva sa, že je to ich jediná šanca, aby prežili to, čo príde.

„Dobré ráno,“ povie Jozef.

„Dobré ráno, pane,“ ozve sa chór stážistov.

„A Pán uzavrel zmluvu s Abrahámom...“ snaží sa citovať z Biblie.

„Tvojim potomkom dávam túto zem, od Vádí v Egypte až po veľkú rieku Eufrat,“ odpovedá skupina.

„A Pán povedal Abrahámovi...“

„Nechaj svoju krajinu, svoj ľud a dom svojho otca a choď do krajiny, ktorú ti ukážem,“ stážisti dokončia vetu.

Slávnostný ráz tejto chvíle naruší vrčanie nákladného auta, ktoré sa snaží dostať cez čistinu. Keď zastaví vedľa nich, vystúpi z neho miestny farmár.

„Josi, Hannah, Cibi,“ zavolá Jozef, „vy ste prví na rade, aby ste sa naučili šoférovať. Dnes máte prvú lekciju jazdy. A, Cibi, je mi jedno, aká si kuchárka, musíš sa naučiť šoférovať nákladné auto. Zaútoč naň s rovnakou chuťou ako predtým na Josiho krk a všetkých predbehneš. Potrebujem, aby ste všetci vynikali, takže teraz začnete s výcvikom. Rozumiete?“

„Áno, pane!“

„Vy ostatní choďte do prístrešku. Je tam veľa poľnohospodárskych strojov, ktoré sa naučíte používať a udržiavať.“

Cibi, Hannah a Josi sa zhromaždia pri dverách vodiča nákladného auta.

„Dobre, Cibi, ty pôjdeš prvá. Snaž sa ho nepokaziť, skôr ako ho Hannah a ja stihneme vyskúšať,“ žartuje Josi.

Cibi podíde k Josimu a opäť ho objíme rukou okolo krku.

„Budem jazdiť po uliciach Palestíny, skôr ako ty zaradíš prvý prevodový stupeň,“ šepne mu Cibi do ucha.

„Dobre, vy dvaja, choďte od seba. Cibi, vyskoč, ja nastúpim z druhej strany,“ povie farmár.

Keď Cibi nasadá do auta, Josi ju postrčí zozadu. Napoly v kabíne, napoly mimo nej Cibi rozmýšľa, čo by mala urobiť. Rozhodne sa, že Josimu pomôže vyliezť rovnako, keď príde na rad on.

Josi a Hannah sa rozrehocú, keď Cibi za volantom naštartuje motor, zaradí prevodový stupeň a nákladiak poskočí. Z okna vodiča sa ukáže ruka a vztyčený prostredník.

HEATHER MORRIS
Tri SESTRY

Prvé slovenské vydanie
Vydalo vydavateľstvo Lindeni v roku 2022
v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava.
Číslo publikácie
Zodpovedná redaktorka Agáta Laczková
Technická redaktorka Jana Urbanová

Z anglického originálu *Three Sisters*,
ktorý prvýkrát vydalo vydavateľstvo ZAFFRE,
značka Bonnier Books UK, 4th Floor, Victoria House,
Bloomsbury Square, London WC1B 4DA, owned by Bonnier Books,
Sveavägen 56, Stockholm, Sweden, v roku 2021,
preložila Miriam Ghaniová.
Images provided courtesy of the Meller/Ravek/Lahav-Lang/
Guttman Family Archive
Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú
odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
eshop@albatrosmedia.sk
tel.: 02/4445 2046

ALBATROS **MEDIA**